3. *Dani kulturne animaliSTike*

Di nan je sad naš tovar Sivac?

Bol, 22.–23. listopada 2021.

Split, 27.–29. listopada 2021.

3rd *Days of animal STudies*

Where is now our donkey Sivac?

Bol, 22–23 October 2021

Split, 27–29 October 2021

Organizatori / Organizers

Centar za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu – Hrvatsko bioetičko društvo – Institut za etnologiju i folkloristiku – Udruga »Mala filozofija« – Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku

Centre for Integrative Bioethics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split – Croatian Bioethical Society – Institute for Ethnology and Folklore Studies – Association "Petit Philosophy" – Centre of Excellence for Integrative Bioethics

Programski i organizacijski odbor / Programme and Organizing Committee

Bruno Ćurko – Josip Guć – Hrvoje Jurić – Antonio Kovačević – Anita Lunić – Suzana Marjanić – Mira Matijević – Simon John Ryle – Filip Škifić – Antonija Zaradija-Kiš

Manifestacija se organizira uz potporu / The event is organized with support of

Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske – Centra za kulturu Bol – Turističke zajednice grada Splita

Ministy of Science and Education of Republic of Croatia – Culture Centre Bol – Turist Board of Split

Sadržaj / Contents

Uvod / Introduction 5
Program / Programme 9
Sažeci predavanja / Paper Abstracts 19
Dodatne aktivnosti / Additional Activities 53

Uvod

Dani kulturne animaliSTike su znanstvena i popularna manifestacija posvećena problemima i pitanjima vezanima uz životinje, tj. čovjekovu predodžbu i odnos spram životinja. Ona se sadržajno temelji na konceptu kulturne animalistike ili kulturne zoologije, koji u naše podneblje uvodi Nikola Visković, splitski polihistor i jedan od pionira bioetike u Hrvatskoj. U tom pogledu, ova manifestacija smjera k svestranom i cjelovitom sagledavanju odnosa čovjeka i životinje. U okvirima tog grandioznog zadatka, poseban naglasak treba staviti na etičku refleksiju. Stoga je cilj *Dana kulturne animaliSTike* iz različitih perspektiva (znanstvenih, umjetničkih, kulturnih itd.) opisati, a pomoću njih i moralno vrednovati, čovjekov odnos spram ne-ljudskih životinja. Kako je ovaj odnos još uvijek pretežno bezobziran, jedan je od zadataka manifestacije dati doprinos osvještenju javnosti po tom pitanju. Uvid u ono što životinje jesu, kakav moralni obzir zaslužuju i kako ih s obzirom na to tretiramo, predstavlja nezaobilazni uvjet radikalne izmjene tog tretmana.

Premda je ova manifestacija internacionalnog karaktera, početnu inspiraciju crpi iz lokalnih izvora, s posebnim ciljem očuvanja izvornog lokalnog animalističkog impulsa (odatle »animalistika s velikim ST«). Pored već spomenutog, jedan od takvih izvora svakako predstavlja stvaralaštvo autentičnog Mediteranca, ekstravagantnog umjetnika (poznatog prije svega kao glazbenika), mornara, nastavnika, anarhista i humanista (i mnogočega drugoga) Tome Bebića (Split, 1935.–1990.). Premda je unutar ovog »mnogočega drugoga« Bebić bio i mehaničar te pomorski strojar, njegovo stvaralaštvo obilježava sumnjičavost spram tehnološkog

napretka, prvenstveno inspirirana prostodušnom zaljubljenošću u prirodu. U kontekstu *Dana kulturne animaliSTike* Tomino svestrano djelo među ostalima provocira i teme poput obzira spram domaćih životinja, posljedica tehnološkog razvoja na životinju i čovjeka, odnosa humanizma i animalizma, mjesta životinja u umjetnosti i mediteranskog stila života, prikaza životinja u nastavi...

Uslijed pandemije COVID-19, koja, nažalost, još uvijek traje, prošle smo godine odustali od obilježavanja 30. godišnjice Tomine smrti prigodnim podnaslovom »Di nan je sad naš tovar Sivac?«. No nešto tako konvencionalno poput okruglih obljetnica ni ne bi odgovaralo nekonvencionalnom duhu ovog autora, pa je obilježavanje 31. godišnjice navedenim podnaslovom puno prikladnije. Naravno, *Dani kulturne animaliSTike* se ne zaustavljaju na toj tematici, već ostaju raznolika manifestacija koja će uključiti čitav raspon problema i aktivnosti.

U ime Programskog i organizacijskog odbora

Josip Gućˇ

Introduction

Days of animal STudies is a scientific and popular manifestation dedicated to problems and issues concerning animals, i.e. human perception and relationships with animals. Its content is based on the concept of animal studies or cultural zoology, a concept instituted in our region by Nikola Visković, a polymath from Split and one of the pioneers of bioethics in Croatia. In this context, the manifestation strives for a multifaceted and all-encompassing overview of the human-animal relationship. In the framework of this enormous task, one should especially emphasize ethical reflection. Hence, the goal of *Days of animal STudies* is to describe and to morally evaluate human relationship toward non-human animals from different perspectives (scientific, artistic, cultural, etc.). As this relationship can still predominantly be described as disrespectful, one of the tasks of the manifestation is to contribute to public awareness of this matter. The insight into what animals are, what kind of moral regard they deserve, and how we treat them in that respect, presents an unavoidable requirement for the radical change of this treatment.

Even though this manifestation is international, it finds its initial inspiration in local sources and is particularly dedicated to the preservation of a local authentic animalistic impulse (with "animal STudies with capital ST" being a reference to Split, Croatia). One of such sources, alongside the mentioned, is certainly the work of the authentic Mediterranean, extravagant artist (primarily known as a musician), sailor, teacher, anarchist, and humanist (among his many other roles) Toma Bebić (Split, 1935–1990). Even though one of the "many other roles" of Bebić was that of mechanic and marine

engineer, his opus is marked by suspicion toward technological development, primarily inspired by sincere infatuation with nature. In the context of *Days of animal STudies*, Toma's multi-faceted work provokes, among other, topics such as regard toward domestic animals, consequences of technological development concerning animal and human, the relationship of humanism and animalism, the place of animals in art and Mediterranean lifestyle, animals in the context of education, etc.

Due to the COVID-19 pandemic, which, unfortunately, is still going on, last year we gave up on marking the 30th anniversary of Toma's death with the appropriate subtitle "Where is now our donkey Sivac?". But something as conventional as round anniversaries would not even fit the unconventional spirit of this author, so marking the 31st anniversary with this subtitle is much more appropriate. Of course, the *Days of animal STudies* do not limit themselves to the focal topic but remains a diverse event that includes a whole range of issues and activities.

In the name of the Programme and Organizing Committee

Josip Gućˇ

Program / Programme

Petak, 22. listopada 2021.
Friday, 22 October 2021

Centar za kulturu Bol /
Bol Cultural Centre

20.00–21.00 **PREDSTAVLJANJE KNJIGE /**
BOOK PRESENTATION

Josip Guć, Hrvoje Jurić (ur.)

Nikola Visković: pravo – politika – bioetika.
Zbornik povodom osamdesetog rođendana

Pergamena – Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Centar za integrativnu bioetiku – Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu – Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Zagreb – Split, 2020.

- predstavljači / presenters:
  Bruno Ćurko (Split, Hrvatska/Croatia)
  Josip Guć (Split, Hrvatska/Croatia)

Subota, 23. listopada 2021.
Saturday, 23 October 2021

Centar za kulturu Bol /
Bol Cultural Centre

10.00–12.30 **EDUKATIVNE RADIONICE ZA DJECU /**
EDUCATIONAL WORKSHOPS FOR CHILDREN

Anuška sredozemna medvjedica (9–11 godina)

Beagle i glavata želva (7–12 godina)

Kviz o Mediteranu (13–18 godina)

- izvođači / performers:
  Bruno Ćurko (Split, Hrvatska/Croatia)
  Josip Guć (Split, Hrvatska/Croatia)

Srijeda, 27. listopada 2021. / Wednesday, 27 October 2021

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split

15.30–16.00 **OTVARANJE MANIFESTACIJE / OPENING OF THE MANIFESTATION**

16.00–18.00 **OKRUGLI STOL: TOMI U ČAST / ROUND TABLE: IN TOMA'S HONOR**

sudionici / participants:
Helena Peričić (Zadar, Hrvatska/Croatia)
Zlatko Gall (Split, Hrvatska/Croatia)
Siniša Vuković (Split, Hrvatska/Croatia)
Saša Antić (Split, Hrvatska/Croatia)
Koraljko Greben / Jelenko Ujdur (Ploče, Hrvatska/Croatia)

moderatorica / moderator:
Anita Lunić (Split, Hrvatska/Croatia)

18.00–18.15 *Pauza / Pause*

18.15–18.30 **Josip Guć** (Split, Hrvatska/Croatia)

Kako je animalistička po-etika Tome Bebića suživjela s *Danima kulturne animaliSTike*

18.30–18.45 **Bruno Ćurko** (Split, Hrvatska/Croatia)

Kulturni magarac

18.45–19.15 *Rasprava / Discussion*

Četvrtak, 28. listopada 2021. /
Thursday, 28 October 2021

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split

10.00–10.15 **Maja Pasarić** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Goveda i ljudi u eneolitiku kontinentalne Hrvatske: prilog novim razmatranjima prapovijesti ljudsko-životinjskih odnosa

10.15–10.30 **Suzana Marjanić** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Umjetnost – umjetnica – životinja: slučaj Tajči Čekade, njezine veprice Gertrude ili što se dogodilo s Dürerovim i Beuysovim zecom, te »chicken art« Mary Britton Clouse

10.30–10.45 **Ana Batinić** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Biblioteka Eko Vjeverica u svjetlu suvremene ekohumanistike

10.45–11.00 **Anita Lunić** (Split, Hrvatska/Croatia)

Smojin Šarko i više-nego-ljudska biopolitika

11.00–11.45 *Rasprava / Discussion*

11.45–12.00 *Pauza / Pause*

12.00–12.15 **Ivana Filip** (Split, Hrvatska/Croatia):

New Narratives about Free-Roaming Cats' Agency in Split through Text and Image

12.15–12.30 **Claudia Paganini** (Munich, Germany/München, Njemačka)

Killing Animals – Not a Question of Taste

12.30–12.45 **Luka Perušić** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Considerating the Normalisation of Animal Killing in Videogames by the Application of Kangrga's Philosophy of Human Being

12.45–13.15 *Rasprava / Discussion*

13.15–16.00 *Pauza / Pause*

16.00–18.00 **KNJIŽEVNA *ANIMAL* TRIBINA / LITERARY *ANIMAL* FORUM**

čitanje poezije / poetry reading

Vesna Liponik (Ljubljana, Slovenia/Slovenija)

predstavljanje knjiga / book presentations

Branislava Vičar (ur.)

Pojmovanja živalskih smrti. Antropocentrizem in (ne)možne subjektivitete

Znanstveno-raziskovalno središče – Annales ZRS, Koper, 2020.

- presenters / predstavljači:
  Ivana Filip (Split, Croatia/Hrvatska)
  Branislava Vičar (Maribor, Slovenia/Slovenija)

Ana Batinić

»Judi imaju dušu, a živine paru«? Književnoanimalistička čitanja

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2021.

- predstavljačice / presenters:
  Suzana Marjanić (Zagreb, Hrvatska/Croatia)
  Ana Batinić (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Antonija Zaradija Kiš, Marinka Šimić

Cvijet kreposti ili o naravi ljudskoj kroz narav životinjsku. Studija – transliteracija – faksimil

Hrvatska sveučilišna naklada – Institut za etnologiju i folkloristiku – Staroslavenski institut, Zagreb, 2020.

- predstavljači / presenters:
  Maja Pasarić (Zagreb, Hrvatska/Croatia)
  Antonija Zaradija Kiš (Zagreb, Hrvatska/Croatia)
  Marinka Šimić (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Posada Mediteranskog dana obale 2020

Jadrane, imamo problem!

PAP/RAC, Split, 2020.

- predstavljači / presenters:
  Marita Brčić Kuljiš (Split, Hrvatska/Croatia)
  Bruno Ćurko (Split, Hrvatska/Croatia)

Petak, 29. listopada 2021. /
Friday, 29 October 2021

Virtualno / Online

15.00–15.15 **Nenad Vertovšek** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Staroegipatska zoomorfna božanstva – iskorak iz animalizma

15.15–15.30 **Thorsten Fögen** (Durham, United Kingdom/Ujedinjeno Kraljevstvo)

Death and Emotion: Deceased Animals in Ancient Greek and Roman Funerary Poems

15.30–15.45 **Marjetka Golež Kaučič** (Ljubljana, Slovenia/Slovenija)

The Human and Non-human in Emotional Encounter: Folk, Literary and Personal Stories about Animals and Their Narrators

15.45–16.00 **Tatsiana Hlinkina** (Minsk, Belarus/Bjelorusija)

Information and Educational Campaign in Belarus on the Problem of Animal Experimentation

16.00–16.45 *rasprava / discussion*

16.45–17.00 *pauza / pause*

17.00–17.15 **Sanja Čulina** (Zadar, Hrvatska/Croatia)
Tomaž Grušovnik (Koper, Slovenija/Slovenia)

Uloga edukacijskih sustava u prijenosu kulturoloških obrazaca odgovornih za ekološku krizu

17.15–17.30 **Goran Đurđević** (Peking/Beijing, Kina/China)
Zlatko Bukač (Zadar, Hrvatska/Croatia)

Životinje, »zviri i beštimje«: ekokritička analiza serije albuma sa sličicama Životinjsko carstvo

17.30–17.45 **Ivica Kelam** (Osijek, Hrvatska/Croatia)
Darija Rupčić (Osijek, Hrvatska/Croatia)
Kristina Dilica (Osijek, Hrvatska/Croatia)

Utjecaj basna i bajki na razvoj predrasuda i stereotipa prema životinjama

17.45–18.00 **Bruno Beljak** (Zagreb, Hrvatska/Croatia)

Studija slučaja: Nova edukacijsko-terapeutska uloga konja u Hrvatskoj – slučaj konja Playboy pasmine Quarter iz Strmeca Bukevskog

18.00–18.45 *rasprava / discussion*

Sažeci izlaganja / Paper Abstracts

Ana Batinić

Odsjek za povijest hrvatske književnosti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatska
Department of Croatian Literature History, Croatian Academy of Science and Art, Croatia

abatinic@hazu.hr

Biblioteka Eko Vjeverica u svjetlu suvremene ekohumanistike

Biblioteka Vjeverica zasigurno je najpopularniji i najutjecajniji nakladnički niz namijenjen dječjoj publici u Hrvatskoj u drugoj polovici 20. stoljeća. Pokrenuta je 1957. godine inicijativom Grigora Viteza na temelju Pionirske knjižnice u okviru izdavačke kuće Mladost. Osim uredničkim, Vitez je Vjevericu obilježio i svojim autorskim i prevoditeljskim djelovanjem. Na mjestu urednika naslijedile su ga Ana Kulušić, a potom Vera Barić, koja je početkom 1990-ih i pokrenula Eko Vjevericu, projekt koji je vrhunac doživio 1994., a ugasio se 1995. (službeno 1998.) privatizacijskim malverzacijama koje su dovele do propasti cijelog izdavačkog poduzeća Mladost. Cilj je ovoga istraživanja proučiti djela koja su u okviru Biblioteke Vjeverice objavljena pod dodatnim prefiksom »Eko«, počevši od kultnog dječjeg romana *Eko Eko* Hrvoja Hitreca, izvorno objavljenoga 1979., ali od 4. izdanja, 1990. godine, uvrštenog u Eko Vjevericu. Još neki stariji, već tiskani naslovi u novim su izdanjima ranih 1990-ih također zaodjeveni u ruho Eko Vjeverice, primjerice *Novele iz životinjskoga svijeta* Miroslava Hirtza originalno objavljene 1927. Riječ je o petnaestak djela uglavnom domaćih, etabliranih autora poput Josipa Cvenića, Maje Gluščević, Sanje Pilić, Vlatka Šarića, Tita Bilopavlovića, Ante Gardaša, ali i francuskog književnika Michela Tourniera, čiji će ekološki sloj biti predmetom detaljnije analize.

The Eko Vjeverica (Eco Squirrel) book series in the light of contemporary ecohumanities

The Vjeverica (Squirrel) book series is undeniably the most popular and most influential book series intended for child audience in Croatia in the second half of the 20th century. It was launched in 1957 on the initiative of Grigor Vitez, based on Pionirska knjižnica (the Pioneer Library series) founded under Mladost publishing house. Apart from his editorial work, Vitez left a significant mark on Vjeverica as an author and a translator. After Vitez, Vjeverica's editors became first Ana Kulušić and then Vera Barić, who at the beginning of the 1990s launched the Eko Vjeverica (Eco Squirrel) subseries, project which reached its peak in 1994 and ended soon after that, in 1995 (formally in 1998) due to malversations during the Croatian transition to market economy, which caused the downfall of the whole Mladost publishing house. The aim of this research is to analyze literary works published in the Vjeverica book series under the additional prefix Eko (Eco), starting from a cult children's novel *Eko Eko* by Hrvoje Hitrec, first published in 1979, but from its 4th edition, also appeared as part of the Eko Vjeverica series. Some of the older, already published works were also included in Eko Vjeverica in their new editions printed in the early 1990s, an example being *Novele iz životinjskoga svijeta* (*Stories from the Animal World*) by Miroslav Hirtz, first published in 1927. The Eko Vjeverica series includes some fifteen prose works written mostly by well-known Croatian authors such as Josip Cvenić, Maja Gluščević, Sanja Pilić, Vlatko Šarić, Tito Bilopavlović, Ante Gardaš, but also a French writer Michel Tournier. The ecological layer of their novels is going to be in the focus of a more detailed analysis.

Bruno Beljak

ICAH – Institut za kulturu zdravlja životinja, Zagreb, Hrvatska
ICAH – Institute for Culture and Animal Health, Zagreb, Croatia

bbeljak@icloud.com

Studija slučaja: Nova edukacijsko-terapeutska uloga konja u Hrvatskoj – slučaj konja Playboy pasmine Quarter iz Strmeca Bukevskog

Na primjeru konja imenom Playboy, čiji se životni put odvijao od Texasa, preko juga Italije do Hrvatske, i njegove nove terapeutske uloge u društvu želim ukazati na potrebu za boljim modelom gospodarenja isluženih, neperspektivnih i odbačenih konja u Hrvatskoj te potrebe za azilom za konje. Na primjerima iz Europe vidimo sve češće promjene uloga konja, korištenih u medicinske, terapeutske i edukativne svrhe.

Konji korišteni za natjecateljske svrhe i tradicijski za industriju zabave, poput safari natjecanja i toreadora, mogu kroz dobronamjerne intervencije civilnog društva promijeniti životopis, prekvalificirati se i postati konji za edukaciju mladih, pomoć ljudima s poteškoćama u razvoju ili antrozološki alat u učenju odnosa između ljudi i životinja.

Uloge konja i ekvestarijanske kulture općenito doživljavaju velike promjene posljednjih desetljeća. Konj postaje pretežito »ženski« kućni ljubimac, dobiva uloge koje se više fokusiraju na brigu i njegu. Samim time u Hrvatskoj, kao članici EU, dolazi vrijeme i obaveza za osiguravanje dobrobiti konja.

Status konja u hrvatskom kontekstu nije konzistentan. Neažuriran sustav upravljanja kopitarima doveo je nakon socijalizma i ratnog uništavanja konjogojstva do kapitalizmom uzrokovane segregacije na siromašne i bogate držaoce konja, ostavljajući mnoga konjska prava negdje između.

Case Study: New Therapeutical Role of Horses – Example of a Quarter Breed Horse Named Playboy from Strmec Bukevski in Croatia

On the example of a horse named Playboy whose life path took him from Texas, through the south of Italy to Croatia and his new therapeutic role in society, I want to point out the need for a better model of managing worn-out, unpromising and discarded horses in Croatia and the need for a horse shelter. In examples from Europe, we see more and more frequent changes in the role of horses, for new, medical, therapeutic, and educational purposes.

Horses used for competitive purposes and traditionally for the entertainment of human, such as safari competitions and bullfights, can, through caring civil society interventions, change their CV's, and gain new roles for educating young people, helping people with disabilities or use as anthrozoological tools in learning relationships between humans and animals.

The roles of horses and Equestrian culture in general are going through major changes in recent decades. The horse has become a predominantly "female" pet, gaining roles that focus more on caring and safeguarding. Thus, in Croatia, as a member of the EU, comes the time and the obligation for the welfare towards horses and the creation of a horse asylum.

Horse status is not consistent in the Croatian context. The outdated equine management system, led after socialism, and the war destruction of horse breeding to capitalist-induced segregation of poor and rich horse owners, leaving many horse rights lost somewhere in between.

Sanja Čulina

Zadar, Hrvatska
Zadar, Croatia

sanja.culina811@gmail.com

Tomaž Grušovnik

Univerzitet u Primorskoj, Koper, Slovenija
University of Primorska, Koper, Slovenia

Tomaz.Grusovnik@pef.upr.si

Uloga edukacijskih sustava u prijenosu kulturoloških obrazaca odgovornih za ekološku krizu

Ekološka kriza kojoj svjedočimo smatra se posljedicom tehnološkog razvoja od industrijske revolucije naovamo. Problemu se pristupa primarno s aspekta prirodnih ili ekonomskih znanosti (recikliranje, održivo korištenje resursa, ekonomska vrijednost usluga ekosustava). U novije vrijeme uočen je značaj kulturoloških obrazaca koji oblikuju naš osjećaj identiteta, dio kojeg je i naš odnos prema okolišu.

Edukacijski sustavi imaju jednu od ključnih uloga u stvaranju i prenošenju kulturoloških obrazaca i vrijednosti iz generacije u generaciju. Napravili smo selektivni uvid u javni školski program Republike Hrvatske, kroz uzorak osnovnoškolskih i gimnazijskih udžbenika te relevantne kurikulume, po uzoru na slične uvide znanstvenika u nekim drugim zemljama.

Istraživanje je provedeno kroz analizu sadržaja relevantnog za razvoj ekološkog identiteta. Osnovne kategorije analize bile su zastupljenost antropocentričnih (instrumentalna vrijednost prirode; čovjek je izdvojen) i biocentričnih (intrinzična vrijednost pri-

rode, čiji je čovjek dio) stavova unutar gradiva, a za svaku od kategorija odredile su se specifične potkategorije.

The Role of Educational Systems in Transmitting the Culturological Patterns Responsible for Ecological Crisis

The ecological crisis that we witness is considered the result of technological development from the industrial revolution onwards. The problem is tackled primarily from the aspects of natural or economic sciences (recycling, sustainable use of resources, ecosystems services economic value). Recently the role of culturological patterns which form our sense of identity have been recognised, which also determines the way we treat nature.

Educational systems play one of the key roles in forming and transmitting culturological patterns and values across generations. We carried out a study into the public-school programme of the Republic of Croatia through the selection of primary and secondary schoolbooks and the relevant curricula, following the similar insights of scientists in some other countries.

The research was carried out using the method of content analysis relevant for forming of ecological identity. The main categories for analysis were the presence of anthropocentric (instrumental value of nature, humans seen as separate) vs biocentric (intrinsic value of nature, humans seen as part of it) stances within the selected schoolbook's themes, along with the related subcategories.

Bruno Ćurko

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia

bcurko@ffst.hr

Kulturni magarac

Magarci imaju značajno mjesto u ikonografiji, mitologiji i religiji različitih kultura, osobito onih koje su nastale na Bliskom istoku. Divlji magarci bili su sastavni dio života starih Egipćana. Najstariji crtež magarca nalazi se u arheološkom nalazištu Wadi Abu Wasila (star oko 5000 godina). U Starom egipatskom kraljevstvu, koje se razvilo u plodnoj dolini Nila, magarac je bio najvažnija radna životinja. Izvorno je bio sveta životinja čije su uši prikazivane kao dva pera niknula iz žezla (simbol suverenosti). Magarac se iz Egipata proširio u druga područja duž mnogih trgovačkih puteva razvijenih između društava zapadne Azije, Sredozemlja, Kine i Indije. Magarci su došli u Grčku za vrijeme vladavine kralja Salomona (971.–931. pr. Kr.), i to preko Sirije i Palestine. Kao i u Egiptu, magarcu su se koristili u svim područjima tadašnje gospodarske proizvodnje: nosili su ulje, vino i žito za utovar na brodove, na gradilištima su izvlačili kamenje iz kamenoloma i trupce iz šuma, nosili su robu iz grada u grad. Magarac je kao takav često u kulturnoj povijesti omalovažavan, ismijavan. Isto kao i onolatrija. Tako je Demokrit tvrdio kako su Židovi štovali glavu zlatnog magarca, kojem su navodno žrtvovali utovljenog Grka svakih sedam godina. Tacit i drugi književnici onolatriju su pripisali Židovima, koja je kasnije prenesena na kršćane. Simbol magarca u kršćanstvu je poznat. Legenda kaže kako je križ koji se može vidjeti na leđima magarca došao iz sjene raspeća, živog simbola koji je magarac nosio kroz stoljeća. Kršćanstvo je, kako se čini, ponovno vratilo pozitivnu »sliku« magarca – kad mnogi nisu prepoznavali i podržavali Isusa, magarac je bio tu, pomagao, podržavao i štovao.

Cultural Donkey

Donkeys have a significant place in the iconography, mythology and religion of different cultures, especially those cultures that originated in the Middle East. Wild donkeys were an integral part of the life of the ancient Egyptians. The oldest drawing of a donkey is in the archaeological site of Wadi Abu Wasil (about 5000 years old). In the Ancient Kingdom of Egypt, which developed in the fertile Nile Valley, the donkey was the most important working animal. The donkey was originally a sacred animal whose ears were depicted as two feathers sprouting from a scepter, a sign of sovereignty. The donkey spread from Egypt from the Nile to other areas along many trade routes developed between the societies of Western Asia, the Mediterranean, China and India. Donkeys came to Greece during the reign of King Solomon (971-931 BC), via Syria and Palestine. As in Egypt, donkeys were used in all areas of economic production at the time; they carried oil, wine, and grain for loading on ships; on construction sites they extracted stones from quarries and logs from forests; they carried goods from city to city. The donkey, as such, is often belittled, ridiculed in cultural history, and onolatry as well. Thus Democritus claimed that Jews worshiped the head of a golden donkey, to which they allegedly sacrificed a fattened Greek every seven years. Tacitus and other writers attributed onolatry to the Jews, which was later passed on to Christians. The symbol of the donkey is known in Christianity. Legend has it that the cross that can be seen on the back of a donkey came from the shadow of the Crucifixion, a living symbol worn by the donkey through the centuries. Christianity seems to have restored a positive 'image' of the donkey, and the donkey, when many did not recognize and support Jesus, the donkey was there, helping, supporting and worshiping.

Goran Đurđević

Pekinško sveučilište za strane studije, Kina
Beijing Foreign Studies University, China

goran.djurdjevich@gmail.com

Zlatko Bukač

Sveučilište u Zadru, Hrvatska
University of Zadar, Croatia

zbukac@unizd.hr

Životinje, »zviri i beštimje«: ekokritička analiza serije albuma sa sličicama *Životinjsko carstvo*

Albumi sa samoljepljivim sličicama oblikovali su svijet djece (i odraslih) još od pedesetih godina dvadesetog stoljeća, a među raznolikim albumima izdvaja se dugotrajna serija takvih proizvoda pod nazivom *Životinjsko carstvo* u izdanju zagrebačkog Kraša. Iako su albumi imali zabavni karakter, značajna je njihova obrazovna i informativna uloga što u konačnici znači i svojevrsno oblikovanje ideologija korisnika takvih sadržaja. Podijelivši albume na četiri skupine, odnosno stila, autori izdvajaju enciklopedijski, crtani, antropomorfni i prošireni stil te, polazeći iz ekokritičke perspektive, analiziraju odabrane reprezentacije (slikovne i verbalne opise) životinja u spomenutoj seriji albuma sa sličicama. Životinje su promatrane kao dijelovi šest skupina (domestificirane životinje, gastro životinje, gospodarski korisne životinje, izumrle i ugrožene životinje, zarazne životinje, lijepe i egzotične životinje) koje su promatrane u svim stilovima albuma, odnosno dužem vremenskom periodu od sredine pedesetih godina 20. stoljeća pa do posljednjih izdanja i internetske stranice iz drugog desetljeća 21. stoljeća. Autori zaključuju da albumi polaze iz antropocentričnih pozicija,

pri čemu se pojedine životinje svode na objekt i promatraju isključivo iz perspektive koristi za ljude.

Animals, "Beasts and Bestials": An Ecocritical Analysis of the Animal Kingdom Sticker Album Series

Albums with stickers framed the world of children and adults since the late 1950s. Among them, The Animal Kingdom (by the factory Kraš) stand out as the longest and the most prominent one. Although the albums had an entertainment value, their educational and informative role is significant, which ultimately means it had a role in shaping the ideologies of the people who collected these stickers. Dividing the albums into four groups or styles, the authors single out the encyclopedic, cartoon, anthropomorphic and extended style, and, from an ecocritical perspective, analyze selected representations (pictorial and verbal descriptions) of animals in the mentioned series of these albums. Animals were observed as part of six groups (domesticated animals, gastronomic animals, economically useful animals, extinct and endangered animals, infectious animals, beautiful and exotic animals) observed in all album styles for a long period of time, i.e. since the 1950s to the last editions and the website published in 2016. The authors conclude that the albums are depicted and represented from anthropocentric positions whereby individual animals are reduced to an object and viewed solely from the perspective of benefits to humans.

Ivana Filip

Split, Croatia
Split, Hrvatska

ifilip111@yahoo.com

New Narratives about Free-Roaming Cats' Agency in Split through Text and Image

Nonhuman animals' agency is at the core of my artistic research in which I have developed "interspecies communication" and "utopian experiments" as two lines of the research. I propose new discourses and utopian alternatives for a more horizontal co-existence between free-roaming cats and humans.

In my research, I have adopted the definition of the free-roaming cat as a "liminal" nonhuman animal (Donaldson & Kymlicka) and agency as a form of "creativity": "a capacity to make something new appear or occur" (Bennett). That agency includes all animate and inanimate (Latour & Law) and creates a "natureculture" (Fuentes, Haraway). In order to present this theoretical and conceptual framework I will share, in this presentation, a part of my artistic production such as text, manifestos and video.

I discuss the inclusivity of nonhumans in the present society, the potentiality for creating new narratives of human-nonhuman relationships and everyday choices we make to feed the vision of the world we would like to live in. In the context of COVID-19, our imagined superiority as a human is shaken and a new chance to remodel our kinship with others has appeared.

The main research question is: How can artistic frames emphasize nonhuman animal agency and contribute to a more horizontal co-existence? One can add the following sub questions: How can a notion of utopia be used to reinforce human-animal relationships in Split? In which ways can information received via interspecies

communication with free-roaming cats be implemented in narratives on free-roaming cats in Split? How can interdisciplinary artistic praxis in public space address animal policy in Croatia?

Novi narativi o djelovanju slobodnoživućih mačaka u gradu Splitu kroz tekst i sliku

Djelovanje (*agency*) neljudskih životinja u središtu je mog umjetničkog istraživanja u kojem sam razvila međuvrsnu komunikaciju (*interspecies communication*) i utopijske eksperimente (*utopian experiments*) kao dvije linije istraživanja. Kroz njih predlažem nove diskurse i utopijske alternative, a radi postizanja horizontalnijeg suživota između slobodnoživućih mačaka i ljudi.

U istraživanju sam preuzela definiciju slobodnoživućih mačaka kao liminalnih neljudskih životinja (Donaldson & Kymlicka), a djelovanja (*agency*) kao oblika kreativnosti, odnosno sposobnosti da se nešto novo stvori ili izrazi (Bennett). Ovdje sposobnost djelovanja uključuje žive i nežive (Latour & Law) te stvara ono što nazivamo »prirodakultura« (*natureculture*) (Fuentes, Haraway). Kako bih predstavila teorijske i konceptualne okvire, u prezentaciji ću podijeliti jedan dio umjetničkih radova kao što su tekstovi, video radovi, manifesti.

Kroz istraživanje razmatram uključivost neljudskih životinja u sadašnjem društvu, potencijal za stvaranje novih narativa o odnosu ljudi i neljudi i naše svakodnevne izbore koje činimo kako bismo nahranili viziju svijeta u kojem želimo živjeti. U kontekstu trenutne prisutnosti koronavirusa, naša imaginarna superiornost je potresena i pojavila se nova prilika za remodeliranje našeg zajedništva s drugima.

Glavno pitanje istraživanja je: Kako umjetnički okviri naglašavaju djelovanje neljudskih životinja i doprinose horizontalnijem suživotu? Tome se mogu pridodati sljedeća potpitanja: Kako iskoristiti pojam utopije za jačanje odnosa između ljudi i neljudi u gradu Splitu? Na koji način se podatci dobiveni putem međuvrsne komunikacije sa slobodnoživućim mačkama mogu implementirati u narative o njima? Kako interdisciplinarna umjetnička praksa u javnom prostoru može propitkivati i utjecati na zakon/odluku o pravima životinjama u Hrvatskoj?

Thorsten Fögen

Department of Classics & Ancient History, Durham University, United Kingdom
Odsjek za klasične studije i antičku historiju, Sveučilište u Durhamu, Ujedinjeno Kraljevstvo

thorsten.foegen@durham.ac.uk

Death and Emotion: Deceased Animals in Ancient Greek and Roman Funerary Poems

This paper focuses on select ancient Greek and Roman funerary poems which thematise the death of various animals. The death narratives considered here are representative examples of texts in which a tendency towards an individualisation of animals can be recognised. The first part of this contribution will take a look at two actual tombstone epigrams: one on the Emperor Hadrian's horse Borysthenes (*CIL* XII 1122) and another on the Gallic dog Margarita (*CIL* VI 29896). The second part will be concerned with several literary epitaphs which are part of larger collections of poems: Martial's epigram 11.69 (the dog Lydia), Ovid's *Amores* 2.6 (parrot), and Catullus' *Carmen* 3 (sparrow); in addition, several epigrams from the Greek Anthology, dealing with a wide range of species, will be examined.

What does this evidence reveal about how the death of animals was experienced by humans in the ancient Graeco-Roman world and about their emotional attachment to animals? To what extent are texts on deceased animals comparable to those on deceased humans? Is it possible to identify recurring parameters and certain typical elements in the documents that will be discussed here? Most importantly, in what way can the poems be seen as an 'emotional outlet' for humans?

Smrt i emocija: pokojne životinje u antičkim grčkim i rimskim pogrebnim pjesmama

Ovaj se rad fokusira na odabrane antičke grčke i rimske pogrebne pjesme koje tematiziraju smrt raznih životinja. Ovdje razmatrani narativi o smrti reprezentativni su primjeri tekstova u kojima tendencija k individualizaciji životinja može biti prepoznata. Prvi dio priloga sagledat će dva stvarna nadgrobna epigrama: jedan o konju cara Hadrijana Boristenu (*CIL* XII 1122) te drugi o galskoj kuji Margariti (CIL VI 29896). Drugi će se dio baviti s nekoliko literarnih epitafa koji pripadaju većoj zbirci pjesama: Marcijalov epigram 11.69 (kuja Lidija), Ovidijev *Amores* 2.6 (papiga), Katulova *Carmina* 3 (vrabac); te pored toga, s nekoliko epigrama iz grčke antologije koji se bave širokim rasponom vrsta.

Što ova svjedočanstvo otkriva o tome kako su ljudi antičkog grčko-rimskog svijeta doživljavali smrt životinja bila doživljena i o njihovoj emocionalnoj vezanosti uz životinje? U kojoj su mjeri tekstovi o pokojnim životinjama usporedivi s onima o pokojnim ljudima? Je li moguće identificirati ponavljajuće parametre i određene tipične elemente u ovdje diskutiranim dokumentima? Najvažnije, na koji se način pjesme mogu shvatiti kao »emocionalni odušak« za ljude?

Marjetka Golež Kaučič

Institute of Ethnomusicology, Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Ljubljana, Slovenia
Institut za etnomuzikologiju, Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Ljubljana, Slovenija

Marjetka.Golez-Kaucic@zrc-sazu.si

The Human and Non-human in Emotional Encounter: Folk, Literary and Personal Stories about Animals and Their Narrators

The paper attempts to examine relationships between humans and animals, based on theoretical findings of zoofolkloristics (Golež Kaučič, Marjanić, etc.), critical animal studies (Best, Francione, Taylor and Twine, Birke, etc.), and affective turn theory (Clough and Halley; Gregg and Seigworth, Nyman, etc.). It is placed at the level of particular human-animal encounter – a dog and his/her caretaker or owner – just as these encounters are depicted in Resian folk tales narrated by Silvana Paletti, Slovenian literary images of the dog, and the autobiographical book about the dog Denali and his owner by author Ben Moon. Based on the framework of the current theory of affective turn, the contribution seeks to develop an understanding of these deeply emotional relationships between dogs and humans, while demonstrating the overlooked dimensions of emotional storytelling and differences and similarities in folk and personal narratives. Both aspects will be demonstrated following online narration of the tale of an old dog (by Silvana Paletti) and a short *Denali* film. The latter moves the narrative from a human perspective to a dog perspective, highlighting the strong attachment of human and non-human beings, where a "significant other" contributes to the narrator's "self-formation". The resolution at the end poses a question: do these highly emotional narratives represent a base of changing the

relationship between a human and an animal, from the anthropocentric view to the ecocentric?

Čovjek i ne-čovjek u emocionalnom susretu: narodne, književne i osobne priče o životinjama i njihovim naratorima

Radom se nastoje istražiti odnosi između ljudi i životinja na osnovi teorijskih zaključaka zoofolkloristike (Golež Kaučič, Marjanić itd.), kritičke animalistike (Best, Francione, Taylor i Twine, Birke itd.) i teorije afektivnog zaokreta (Clough i Halley, Gregg i Seigworth, Nyman itd.). Istraživanje je postavljeno u kontekst posebnog ljudsko-životinjskog susreta – pasa i njihovih skrbnika ili vlasnika – onako kako su ti susreti opisani u rezijanskim narodnim pričama pripovijedanima od strane Silvane Paletti, zatim u slovenskim književnim slikama psa te u autobiografskoj knjizi Bena Moona o psu Denaliju i njegovu vlasniku. Na temelju okvira suvremene teorije afektivnog zaokreta, ovim se prilogom pokušava razviti razumijevanje duboko emocionalnih odnosa između pasa i ljudi, demonstrirajući previđene dimenzije emocionalnih pričanja priča te razlika i sličnosti u narodnim i osobnim narativima. Oba će aspekta biti prikazana virtualnim pripovijedanjem priče o starom psu (od strane Silvane Paletti) i kratkom filmu *Denali*. Potonji pomiče narativ s ljudske na pseću perspektivu, ističući snažnu povezanost ljudskih i ne-ljudskih bića, gdje »bolja polovica« (*significant other*) doprinosi pripovjedačevom »samoformiranju«. Na kraju se postavlja pitanje: predstavljaju li ovi visoko emotivni narativi osnovu za promjenu odnosa čovjeka i životinje, od antropocentričke prema ekocentričkoj perspektivi?

Josip Guć

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia

jguc@ffst.hr

Kako je animalistička po-etika Tome Bebića suživjela s *Danima kulturne animaliSTike*

Izlaganje usporedno slijedu dosadašnjih *Dana kulturne animali-STike* (»Beštija i kultura« te »Životinja: drug ili drugi?«) pokazuje relevantnost promišljanja Tome Bebića o problemima odnosa čovjeka i životinje. Pri tome se ponajviše u obzir uzima njegova literarna ostavština, tj. zbirka aforizama *Volite se ljudožderi* te zbirke pjesama: *Primitivci moji dragi*, *Tata-rata-ata-bum* i *U sakatu vremenu*.

How Toma Bebić's Animalist Po-Ethics Has Coexisted with the *Days of animal STudies*

The presentation shows the relevancy of Toma Bebić's reflections on issues concerning the human-animal relationship in parallel with the past *Days of animal STudies*. Thereby, it especially considers Bebić's literary legacy, i.e. the aphorisms collection *Volite se ljudožderi* (*Cannibals, Love Each Other*) and the poems collections: *Primitivci moji dragi* (*My Dear Primitives*), *Tata-rata-ata-bum*, and *U sakatu vremenu* (*In Crippled Times*).

Tatsiana Hlinkina

Belarusian Medical Academy of Postgraduate Education, Minsk, Belarus
Bjeloruska medicinska akademija poslijediplomskog obrazovanja, Minsk, Bjelorusija

kuklitsk@mail.ru

Information and Educational Campaign in Belarus on the Problem of Animal Experimentation

The sphere of animal experimentation has a number of ethical, scientific and economic problems: violation of natural rights of living beings, crisis of animal studies data translation to human, elevated costs for keeping animals and for supporting experiments. To solve these problems in the modern world animal replacement alternatives are applied. In this regard, for effective development of research directions that do not use animals, awareness and discussion in the scientific community on the problem of animal experimentation become necessary and essential. In addition, it can be useful for senior students to get information about experimental activity in biology and medicine at the stage of career guidance. In 2019, the educational project for high school students "Humane Alternatives to Animal Experiments" was realized in Belarus, which involved 54 schools. In 2020, the online conference "Alternatives to animal experiments in biology, medicine, toxicology" was organized for scientists of Belarus and Eastern Europe with the participation of leading specialists in the field of development and application of alternatives.

Informacijska i edukacijska kampanja u Bjelorusiji o problemu eksperimentiranja na životinjama

Uz sferu eksperimenata na životinjama vežu se mnogi etički, znanstveni i ekonomski problemi: povreda prirodnih prava živih bića, kriza prevođenja podataka iz studija o životinjama, povišeni troškovi držanja životinja i financiranja eksperimenta. Kako bi se ovi problemi riješili, u modernom se svijetu primjenjuju alternative životinjama. S obzirom na to, za učinkoviti razvoj istraživačkih putova koji ne bi koristili životinje, osvještenje i diskusija o problemu eksperimentiranja na životinjama postali su nužni i bitni. Pored toga, to bi starijim učenicima moglo biti korisno za dobivanje informacije o eksperimentalnoj djelatnosti u biologiji i medicini u doba savjetovanja za zanimanje. U Bjelorusiji je 2019. ostvaren edukacijski projekt za srednjoškolce naslovljen »Humane alternative eksperimentima na životinjama«. Za znanstvenike Bjelorusije i Istočne Europe 2020. godine organizirana je *online* konferencija »Alternative eksperimentima na životinjama u biologiji, medicini i toksikologiji«, s učešćem vodećih stručnjaka u polju razvoja i primjene alternativa.

Ivica Kelam

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
Faculty of Education, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia

kelamivica@gmail.com

Kristina Dilica

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska (doktorandica)
Faculty of Education, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia (PhD student)

kristina.dilica@gmail.com

Darija Rupčić Kelam

Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of J. J. Strossmayer of Osijek, Croatia

kelamivica@gmail.com

Utjecaj basna i bajki na razvoj predrasuda i stereotipa prema životinjama

Basne i bajke književne su vrste u kojima su najčešće (a u basnama isključivo) glavni likovi antropomorfizirane životinje. Na taj način životinje prikazuju dobre i loše ljudske osobine djeci od najranije dobi. Vrlo često djeca, na temelju tih priča, razviju stereotipna razmišljanja prema pojedinim životinjama što kasnije ima utjecaj na njihov odnos prema njima. Postavlja se pitanje kako čitati basne i bajke, a ujedno i razbiti stereotipe prema životinjama te koliko u tome pomažu, prema književnoj klasifikaciji, moderne bajke. Ovaj rad predstavlja basne i bajke kao književne vrste, prikazuje najčešće razvijene stereotipe prema životinjama i dokazuje nave-

deno istraživanjem provedenim među učenicima sedmih razreda jedne osnovne škole. Također, prikazuje modernu bajku kao književnu vrstu i njezin utjecaj u razvoju mišljenja prema životinjama jer moderne bajke, poput *Malog princa*, *Galeba Jonathana Livingstona* ili *Divljeg konja*, prikazuju životinje na alegoričan način, drugačiji od onog u basnama ili bajkama.

The Influence of Fables and Fairy Tales on the Development of Prejudice and Stereotypes towards Animals

Fables and fairy tales are literary genres in which most often (and in fables always) the main characters are anthropomorphic animals. In this way, animals display good and bad human characteristics to children from an early age. Children, based on these stories, often develop stereotypical thoughts towards individual animals, which later impacts their attitude towards them. The question is how to read fables and fairy tales, and break stereotypes about animals and how much modern fairy tales help in that according to the literary classification. This paper presents fables and fairy tales as literary genres, shows the most commonly developed stereotypes towards animals and proves this by research conducted among seventh-grade students of an elementary school. It also depicts the modern fairy tale as a literary genre and its influence in the development of animal thinking because modern fairy tales, such as *The Little Prince*, *Jonathan Livingston Seagull* or *The Wild Horse*, portray animals in an allegorical way, different from that in fables or fairy tales.

Anita Lunić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia

alunic@ffst.hr

Smojin Šarko i više-nego-ljudska biopolitika

Predmet ovog istraživanja su *Pasje novelete* Miljenka Smoje. Preciznije, fokus je na istraživanju (bio)moći u oblikovanom narativu o životinjskome tijelu i humano-animalnim odnosima. Teorijski okvir istraživanja čini *više-nego-ljudska* biopolitika.

Smoje's Šarko and More-than-human Biopolitics

The subject of this research are Miljenko Smoje's *Pasje novelete* (eng. *Dogs Novels*). More precisely, the focus is on exploring (bio)power in the narrative about the animal body and human-animal relationships. The theoretical framework of the research is *more-than-human* biopolitics.

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska
Institute for Ethnology and Folklore Studies, Zagreb, Croatia

suzana@ief.hr

Umjetnost – umjetnica – životinja: slučaj Tajči Čekade, njezine veprice Gertrude ili što se dogodilo s Dürerovim i Beuysovim zecom, te *chicken art* Mary Britton Clouse

U izlaganju ću usporediti antrozoološke multimedijalne radove Tajči Čekade i umjetnost za prava životinja Mary Britton Clouse. Dok Tajči Čekada u svom videoperformansu *F to H, Run, Hare, Run* iz 2014. otvara zooetičko pitanje na koji su način Dürer i Beuys došli do mrtvih zečeva za svoje radove, na koji su način prirodu transponirali u kulturu, ili kao što u videoradu *Veprica, vepar, veprovina* iz 2013. otvara dihotomiju između veprice Gerturde i trenutka ubojstva (lova) kada navedena životinja – *veprica* – postaje *veprovina*, odsutni referent (Adams), svojim radovima, poznatima kao *chicken art*, Mary Britton Clouse upozorava da su kokoši, pilići (specističkom odrednicom »perad«), »autsajderi svih autsajdera« (*the underdogs of all underdogs*). Kao članica JAAG-a (*The Justice for Animals Arts Guild*), umjetnica naglašava potrebu stvaranja umjetnosti sa zoo-etičkim implikacijama ili, njezinim riječima: »Umjesto umjetnosti o životinjama kao metafori, generičkoj ili dekorativnoj temi, [JAAG je zainteresiran] za umjetnost stvorenu oko i u korist stvarnih, jedinstvenih, pojedinačnih bića«.

The Art – Artist – Animal: The Art Case of Tajči Čekada, Her *She-boar* Gertrude or What Happened to Dürer's and Beuys' Hare, and the "chicken art" of Mary Britton Clouse

In my presentation, I will compare the anthrozoological multimedia works of Tajči Čekada and the animal rights art by Mary Britton Clouse. While Tajči Čekada raises in her video performance *F to H, Run, Hare, Run* (2014) the zoo-ethical question of how Dürer and Beuys obtained a dead rabbit for their work and thus appropriated nature for their cultural artistic purposes, or how a live animal becomes dead meat, an absent referent (Adams), destined to be digested by human flesh (cf. video performance *She-Boar, He-Boar, the Meat, Dead Boar,* 2013), Mary Britton Clouse reminds us that domestic animals may share our human household or habitat but are often not (just) beloved pets (or *companions/ companion animals/ companion non-humans*, as animal rights academics would say/write) but abused "underdogs of all underdogs". As a member of the JAAG (the Justice for Animals Arts Guild), the artist stresses the need of animal related art with zoo-ethical implication, or by her words: "Rather than art about animals as metaphor, generic or decorative subject matter, [JAAG is interested] in art made about and for the benefit of real, unique, individual beings".

Claudia Paganini

Munich School of Philosophy, Germany
Visoka škola za filozofiju, München, Njemačka

claudia.paganini@uibk.ac.at

Killing Animals – Not a Question of Taste

Since Peter Singer published *Animal Liberation* in 1975 the interest of different scientific disciplines in the well-being of non-human animals has grown enormously and many significant works have been published. However, it seems that in the past few years a certain standstill has taken place in the field of philosophy. The positions that several well-known philosophers – like Tom Regan or Mark Rowlands – have developed are now well-known. Nevertheless, the situation of animals seems to improve very slowly. What can be the reason? Possibly, and this is the thesis I intend to present, it is the lack of metaethical foundation in Animal Ethics.

I will focus on two topics: One of them is the relationship between theory and practice and the other is the question of moral knowledge.

1) When, in the postwar period, the first scientists began to deal with questions of medical ethics, and later on with questions of other areas of applied ethics, it was clear to them that they would proceed top-down. The task of applied ethics was to apply general principles to concrete questions. Yet the application of general normative theories in Animal Ethics is not so simple. On the one hand, there is no consensus as to which normative theory is the most adequate. On the other hand, it seems as if for some concrete cases there does not exist any suitable general norm. Or the problem is so complex that a single moral norm is not enough to give a satisfactory answer. In my talk I will show how a so-called holistic understanding of Animal Ethics, which aims to supplement

theory by practice and practice by theory, could possibly take us one step further.

2) When it comes to analyzing the gap between Animal Rights and the unfortunately cruel reality, we must ask ourselves whether moral opinions could prove to be totally arbitrary. To deal with this problem I will focus on the processes that produce moral opinion. Then I will demonstrate how we can use this awareness for bringing forward the case of Animal Ethics.

Ubijanje životinja – nije pitanje ukusa

Otkad je Peter Singer 1975. objavio *Oslobođenje životinja*, interes različitih znanstvenih disciplina za dobrobit ne-ljudskih životinja enormno je rastao te je objavljeno mnogo značajnih radova. Međutim, čini se da se u nekoliko prethodnih godina dogodio izvjesni zastoj u polju filozofije. Pozicije koje je razvijalo nekoliko poznatih filozofa – poput Toma Regana ili Marka Rowlandsa – dobro su znane. Pa ipak, izgleda da se situacija za životinje popravlja vrlo sporo. Što bi mogao biti razlog za to? Moguće je, a ovo je teza koju namjeravam predstaviti, da se radi o nedostatku metaetičkog utemeljenja u etici životinja.

Usredotočit ću se na dvije teme: jedna od njih je odnos između teorije i prakse, a druga je pitanje moralnog znanja.

1) Kada su se, u poslijeratnom periodu, prvi znanstvenici počeli baviti pitanjem medicinske etike, a poslije i pitanjima drugih područja primijenjene etike, bilo im je jasno da će pristupiti odozgo prema dolje. Zadatak primijenjene etike bio je primijeniti generalne principe na konkretna pitanja. Pa ipak, primjena generalnih normativnih teorija u primijenjenoj etici nije tako jednostavna. S jedne strane, nema konsenzusa o tome koja bi normativna teorija bila najprimjerenija. S druge strane, čini se kao da za neke konkretne slučajeve nema nijedne odgovarajuće generalne norme ili je problem toliko kompleksan da jedna moralna norma nije dovoljna da pruži zadovoljavajući odgovor. U svom ću izlaganju pokazati da nas takozvano holističko razumijevanje etike životinja, koje za cilj ima nadomještanje teorije praksom, a prakse teorijom, možda može odvesti korak dalje.

2) Kada je riječ o analizi jaza između prava životinja i, nažalost, okrutne stvarnosti, moramo se pitati mogu li se moralni nazori ispostaviti u potpunosti proizvoljnima. Kako bi se suočila s ovim problemom, usredotočit ću se na

procese koji proizvode moralni nazor. Zatim ću pokazati kako možemo iskoristiti osvještenje ovoga u svrhu iznošenja zagovora etike životinja.

Maja Pasarić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska
Institute for Ethnology and Folklore Studies, Zagreb, Croatia

maja@ief.hr

Goveda i ljudi u eneolitiku kontinentalne Hrvatske. Prilog novim razmatranjima prapovijesti ljudsko-životinjskih odnosa

Arheologija kao humanistička disciplina koja ima pristup materijalnim tragovima životinja koje su egzistirale uz ljude posljednjih dva i pol milijuna godina, kako to ističu Nick Overton i Janis Hamilakis, može imati važnu ulogu u recentnim, neantropocentričnim promišljanjima odnosa ljudi i životinja. Posljednjih smo godina svjedoci važnih pomaka u razumijevanju ljudsko-životinjskih odnosa i u arheološkom diskursu. Životinje se više ne razmatraju kao resursi podložni iskorištavanju ili kao dokazi različitih strategija naseljavanja i preživljavanja. Rasprave o životinjama u arheologiji sada promišljaju društvene ugovore između ljudi i životinja ili se usmjeravaju na aktivnu ulogu životinja i utjelovljene te afektivne međuodnose ljudi i životinja (npr. Armstrong Oma te Overton i Hamilakis).

Na temelju arheoloških podataka u prilogu će biti razmotrene interakcije goveda i ljudi tijekom razdoblja eneolitika na području kontinentalne Hrvatske. Osteološki ostaci goveda, ukopi goveda i figuralni prikazi tih životinja zabilježeni su na nizu arheoloških nalazišta u regiji i pozivaju na stvaranje novih naracija o prapovijesti ljudsko-životinjskih odnosa s fokusom na agensnost životinja i društvenost među vrstama. Prilog će sagledati pojedine društvene odnose među vrstama, njihova utjelovljena dijeljena iskustva te afektivne interakcije (npr. zajednički rad, svakodnevni životni ritmovi, briga o životinjama, pokapanje životinja) posredovane i pot-

vrđene različitim oblicima materijalne kulture (npr. ukopi, figuralni prikazi, arhitektura i dr.).

Cattle and Humans in the Eneolithic of Continental Croatia. A Contribution to New Discussions about the Prehistory of Human-Animal Relations

Archaeology, a discipline that has access to material traces of animals that existed alongside humans over the last two and a half million years, as highlighted by Nick Overton and Janis Hamilakis, can play a significant role in contemporary, non-anthropocentric reflections about human-animal relations. Recent years have seen important shifts in approaches to human–animal relationships in archeology. Far from simply being seen as resources to exploit, or evidence for different kinds of settlement strategies discussions of animals in the archaeological record now explore social contracts between humans and animals or focus on the active roles of animals and the embodied and affective human-animal encounters (e.g. Armstrong Oma or Overton and Hamilakis).

With the focus on archaeological data this contribution will consider forms of human-cattle sociality during the period of Eneolithic in Continental Croatia. Disarticulated cattle remains, cattle burials and figural representations of bovine features have been registered on a number of archaeological sites in the region and call for new archaeological narratives about the prehistory of human-animal relations with a focus on animal agency and inter-species socialities. The contribution will examine human-cattle interactions, embodied shared experiences and affective encounters (e.g. joint working activities, everyday shared rhythms, care, the practice of burying the animals) negotiated and acknowledged through different forms of material culture (e.g. figural representations, architecture, burials patterns etc.).

.

Luka Perušić

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

lperusic@yahoo.com

Considerating the Normalisation of Animal Killing in Videogames by the Application of Kangrga's Philosophy of Human Being

In the report, I will describe the active processes of the normalisation of animal killing in videogames during the past ten years and I will attempt to explain the causes and consequences by the atypical application of selected arguments from Kangrga's philosophy of human beings.

Razmatranje normalizacije ubijanja životinja u videoigrama primjenom Kangrgine filozofije čovjeka

U izlaganju ću opisati aktivne procese normaliziranja ubijanja životinja u videoigrama u posljednjih deset godina i nastojati objasniti razloge i posljedice atipičnom primjenom izabranih argumenata iz Kangrgine filozofije čovjeka.

Nenad Vertovšek

Poslovno veleučilište Zagreb, Hrvatska
Zagreb School of Business, Croatia

nenad.vertovsek@gmail.com

Staroegipatska zoomorfna božanstva – iskorak iz animalizma

Prožimanje magijskog i religijskog u Starom Egiptu na osebujni i jedinstven način često nije nadilazio općenito tumačenje o animalizmu i pojednostavljenom razumijevanju staroegipatskih mitova, posebno uloge i poštivanja životinja. Grci, Židovi ili Rimljani većinom nisu dovoljno razumjeli magijsku postavku izuzetnog poštivanja životinja i biljaka, zapravo svih oblika živih bića i života. Staroegipatsko poimanje zoomorfnih preobražaja nakon smrti i u međustanju koje smrti prethodi, znači i veliko divljenje božanskom u svakoj životinji. Nedovoljno razumijevanje često zamjenjuje simbol s onim što on predstavlja, tako da animalizam ne doseže istinsko tumačenje i razumijevanje animalnog koje ima dublje sociološko, psihološko i filozofsko značenje. Svaka životinja imala je i svojstvo pripisivano božanstvu koja su opet bila samo jedan od oblika Raa. Bogovi Velike knjige mrtvih, obličja Ptaha do Sfinge, pomažu nadilaženju dualnosti prirodnih sila i otkrivaju nove svjetove drevne civilizacije koji su i za nas suvremenike ujedno i poruke o budućem.

Ancient Egyptian Zoomorphic Deities – Step Out from Animalism

The interweaving of the magical and the religious in Ancient Egypt in a peculiar and unique way often did not go beyond the general interpretation of animalism and the simplified understanding of ancient Egyptian myths, especially the role and respect of animals. The Greeks, Jews, or Romans for the most part did not really understand the magical setting of exceptional

respect for animals and plants, in fact all forms of living beings and life. The ancient Egyptian understanding of zoomorphic transformations after death and in the intermediate state that precedes death, means great admiration for the divine in every animal. Insufficient understanding often replaces the symbol with what it represents, so that animalism does not transcend true interpretation and understanding of Animal that has a deeper sociological, psychological, and philosophical meaning. Each animal also had a property attributed to individual deities who were again only one of the forms of Ra. The gods of the Great Book of the Dead, the forms of the Ptah to the Sphinx, also help to overcome the duality of natural forces and discover new worlds of ancient civilization, which are for us contemporaries, as well as messages about the future.

Dodatne aktivnosti / Additional Activities

Predstavljanje knjige

Knjiga *Nikola Visković: pravo – politika – bioetika. Zbornik povodom osamdesetog rođendana* spomenica je radu autora koji je zadužio svaku od navedenih disciplina i djelatnosti u Hrvatskoj i šire. Radi se prije svega o uvođenju integralne teorije prava u bivšu Jugoslaviju, dosljednom pripadništvu kritičkoj i zelenoj ljevici te, za naše prostore također pionirskom, zagovaranju moralnog i pravnog obzira spram ne-ljudskih živih bića unutar konceptā kulturne botanike i kulturne zoologije ili animalistike, a potonjoj naša manifestacija duguje ime i ideju.

Book Presentation

The book *Nikola Visković: law – politics – bioethics. The proceedings on the occasion of the eightieth birthday* is a memorial to the work of the author who made a great contribution to each of these disciplines and activities in Croatia and beyond. The contribution primarily includes the introduction of the integral theory of law in the former Yugoslavia, consistent affiliation with the critical and green left, and (for our region also pioneering) advocating moral and legal regard towards the non-human living beings within the concepts of cultural botany and cultural zoology or animalistics. Exactly to the latter our manifestation owes its name and idea.

Edukativne radionice za djecu

U radionici »Anuška sredozemna medvjedica« djecu se dobro usmjerenim pitanjima potiče da promišljaju o njihovu odnosu prema prirodi, a naročito morskim životinjama. Sljedeća radionica provodi se uz priču za promišljanje naslovljenu »Beagle i glavata želva«, kojom se kroz raspravu nastoji osvijestiti probleme zagađenja mora i ugroze pojedinih životinjskih vrsta u moru i na obali. Konačno, u »Kvizu o Mediteranu« učenici se upoznaju s posebnostima mediteranskog okruženja, kulture, kuhinje, povijesti i prirode, a uključuje i poticanje na promatranje ustaljenog i uobičajenog konteksta na novi način. Svaka od ovih edukativnih radionica pomaže razvoju kritičkog mišljenja i bioetičkog senzibiliteta.

Educational Workshops for Children

In the workshop “Anushka the Mediterranean Monk Seal”, children are encouraged to think about their attitude towards nature, and especially marine animals, with well-directed questions. The next workshop is conducted with a thinking story entitled “Beagle and Loggerhead Sea Turtle”, which through the discussion seeks to raise awareness of the problems of marine pollution and endangerment of certain animal species in the sea and on the coast. Finally, in the “Quiz on the Mediterranean” students are introduced to the peculiarities of the Mediterranean environment, culture, cuisine, history, and nature, and includes an incentive to observe the established and usual context in a new way. Each of these educational workshops helps to the development of critical thinking and bioethical sensibility.

Okrugli stol: Tomi u čast

Kao autoru stihova koji tvore podnaslov ovogodišnje manifestacije, Tomi Bebiću posvećujemo prvu aktivnost po njezinom službenom otvorenju. Na okruglom stolu raspravljat će se o mjestu koje Bebić zauzima u lokalnom, splitskom kulturnom imaginariju. Govorit će se i o njegovoj poetici i misli izraženoj kroz različite umjetničke forme, od kojih je ona muzička najpopularnija. Konačno, bit će riječi o načinu na koji je Bebić implementirao svoj senzibilitet spram prirode i životinja u svoje stvaralaštvo.

Round Table: In Toma's Honor

As the author of the verses that form the subtitle of this year's event, we dedicate the first activity after its official opening to Toma Bebić. The round table will discuss the place that Bebić occupies on the local, Split cultural imaginary. There will also be a discussion on his poetics and thoughts expressed through various art forms, of which the musical one is the most popular. Finally, the participants will talk about the way in which Bebić implemented his sensibility towards nature and animals into his work.

Književna *ANIMAL* tribina

Tribina se organizira unutar projekta *ANIMAL: Kulturna animalistika: interdisciplinarna polazišta i tradicijske prakse* (Hrvatska zaklada za znanost – IP-2019-04-5621). Na njoj će se na različite načine književno pristupiti odnosu čovjeka i životinje, od čitanja animalističke poezije, preko interaktivnih, do »klasičnih« predstavljanja publikacija koje su u protekle dvije godine na različite načine pristupale ovom odnosu. Ove u okviru različitih žanrova problematiziraju odnos spram morskih životinja, mjesto fantastičnih životinja u ljudskoj kulturi, reflektiranje smrti životinja, međusobno preslikavanje ljudskih i ne-ljudskih svojstava kao i svjesno i nesvjesno reduciranje potonjih.

Literary *ANIMAL* Forum

The forum is organized within the project *ANIMAL: Cultural Animalistics: Interdisciplinary Starting Points and Traditional Practices* (Croatian Science Foundation – IP-2019-04-5621). The forum will approach the relationship between humans and animals in various ways, from reading animalistic poetry, through interactive, to "classical" presentations of publications that have approached this relationship in different ways in the past two years. These, within different genres, problematize the relationship to marine animals, the place of fantastic animals in human culture, the reflection of animal death, the interplay of human and non-human traits as well as the conscious and unconscious reduction of the latter.

Izdavač

Hrvatsko bioetičko društvo

Za izdavača

Ivica Kelam

Urednik

Josip Guć

Prijelom i redaktura

Josip Guć

Lektura

Josip Guć, Simon John Ryle

Dizajn naslovnice

Antonio Kovačević

Tisak

Redak, Split

Naklada

150

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001115486.

ISBN 978-953-8393-00-6